

АНАЛІЗ РИНКУ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

РУМ'ЯНЦЕВ Роман Євгенович - Національний університет харчових технологій
УДК 338.012

В статті проаналізовано стан ринку молочних продуктів в Україні за період 2013 року – червень 2015 року. Метою статті є визначення стану ринку молочних продуктів в реальних умовах економіки. Приведено динаміку змін середньої ціни реалізації молока, виробництва молока в цілому і по видах молочної продукції, обсягу реалізації молочної продукції за зміну попиту і пропозиції з 2013 по перше півріччя 2015 року. Розглянуті основні проблеми розвитку молочної галузі серед яких: низька платоспроможність населення, низька якість молока. Представлено шляхи вирішення проблеми невідповідності вартості молочних продуктів і доходів населення.

Ключові слова: ринок молочної продукції, види молочної продукції, середня ціна молочної продукції, рентабельність виробництва молока.

Вступ

Ринок молочних продуктів в Україні виробляє необхідну продукцію для здорової життєдіяльності людини. Молоко та твердий сир входять до споживчого кошику середньо статичного українця. Формування і розвиток ринку молока в Україні відбувається під впливом попиту, пропозиції і ціни. Тому важливим є аналіз динаміки зміни виробництва, обсягу реалізації і зміни середньої ціни на молочні продукти в Україні.

Дослідженням ринку молочних продуктів в Україні займаються такі вчені: Н.С. Белінська, П.С. Березівський, С.В. Ва-

сильчак, П.І. Гайдучий, Т.Г. Дудар, М.Я. Дем'яненко, А. П. Кайнаш, М.Ф. Кропивко, Д. Б. Лозовик, О. О. Постернікова, Т.Л. Мостенська, В.О. Рибінцев, П.Т. Саблука, І.В. Свіноус, В.Б. Смолінський, О.М. Шпичак та інші.

Метою статті є аналіз динаміки виробництва, реалізації молочної продукції та середніх цін на ринку молочних продуктів в Україні. Отримані результати повинні відобразити реальний стан ринку молочної продукції, що дасть можливість запропонувати можливі заходи для покращення ситуації на ринку молочної продукції.

Виклад основного матеріалу

Функціонування ринку молочних продуктів в Україні відбувається в умовах: низького рівня технологічного оснащення молокозаводів, застосування застарілого обладнання; нерозвиненості ринкової інфраструктури; невисокого рівня забезпеченості сировиною та завантаженості потужностей; невисокої якості кінцевої продукції підприємств молочної промисловості; зниження попиту на продукти переробки у зв'язку із низькою купівельною спроможністю населення [1]. За 2013 – 2015 роки ринок молочної продукції в Україні характеризується значним підвищенням цін на готову молочну продукцію, зменшення виробництва та обсягів реалізації молочної продукції, що пояснюється складною економічною ситуацією та тимчасовою втратою Криму та деяких те-

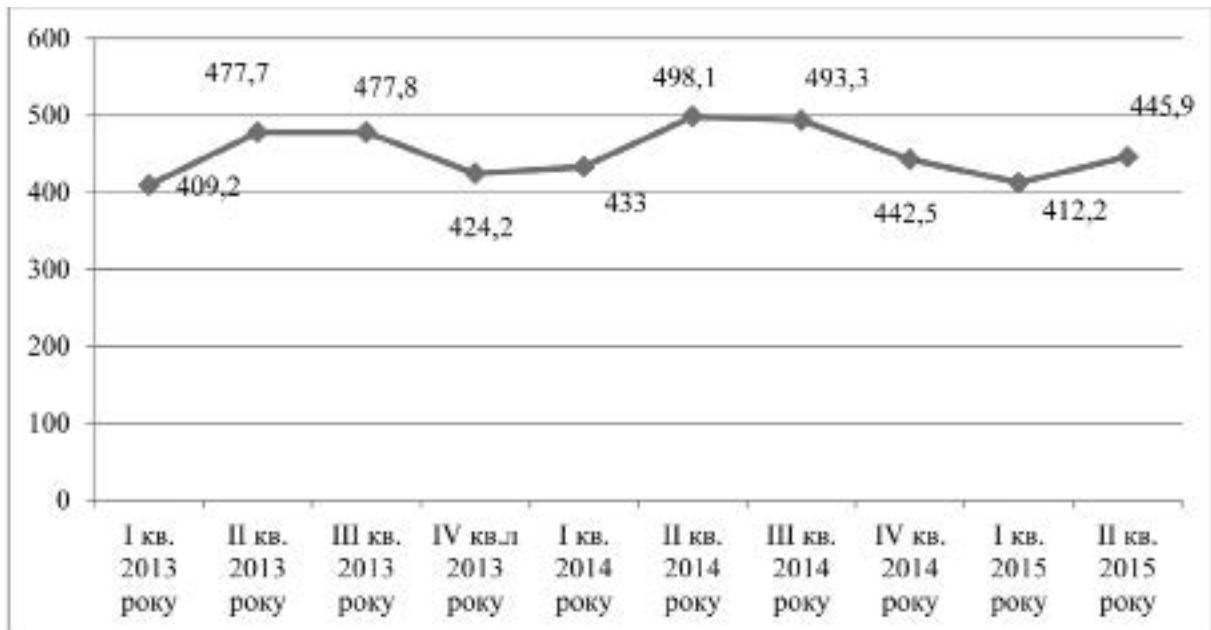

Рис. 1. Динаміка виробництва молочної продукції в Україні за 2013 – 2015 рік, тис. т. [3, 4, 5].

риторій Луганської та Донецької областей. Проте, вітчизняні підприємства молокопродуктового підкомплексу для збільшення обсягу зовнішньої торгівлі проводять модернізацію та впроваджують у виробництво нові технології, нарощують виробничі потужності, намагаючись наблизити свою продукцію до європейських стандартів і таким чином збільшити обсяг виробництва, вийти на нові ринки збуту [2].

При аналізі ринку молочної продукції слід розглянути динаміку виробництва молочної продукції в Україні за 2013 – перше півріччя 2015 року. Дані проаналізовано за кварталами. За 2015 рік використано дані за перший та другий квартал. Динаміка виробництва молочної продукції представлена на рис. 1

Виробництво молока залежить від сезону, це пов'язано з фізіологічними особливостями корів. Влітку показник виробництва завжди вищий ніж узимку. Тому доцільно аналізувати динаміку виробництва за аналогічними кварталами. Виходячи з даних рис. 1 виробництво молочних продуктів у 2014 році збільшилось за всіма кварталами в порівнянні з 2013 роком. Що стосується 2015 року, то в першому кварталі 2015 року виробництво молочної продукції нижче ніж у 2013 році на 20,8 тис.т., а в другому кварта-

лі 2015 року нижче ніж значення показників виробництва молочної продукції в другому кварталі 2014 року на 52,2 тис. грн. Традиційно виробництво молока в третьому кварталі зменшується, тому можна припустити, що в 2015 році буде зниження виробництва молочної продукції взагалі. Причиною такої динаміки є скорочення попиту на зовнішньому та внутрішньому ринку.

Проаналізуємо, як змінилось виробництво молочної продукції в структурі за 2013 – перше півріччя 2015 року. Результати представлені на рис. 2.

Проаналізувавши дані рис.2, можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу в структурі молочної продукції займає молоко рідке оброблене (пастеризоване, стерилізоване, гомогенізоване, топлене, пастеризоване). Заборона експорту деяких молочних продуктів до Росії призвела до скорочення виробництва сирів та йогуртів, про що свідчить зменшення їх частки у структурі виробництва в 2014 і 2015 роках в порівнянні з 2013 роком.

Наступним етапом після аналізу виробництва молочної продукції є аналіз динаміки реалізації молочної продукції за 2013-2015 роки. Динаміка обсягу реалізації молочної продукції за 2013-2015 роки наведено в на рис.3

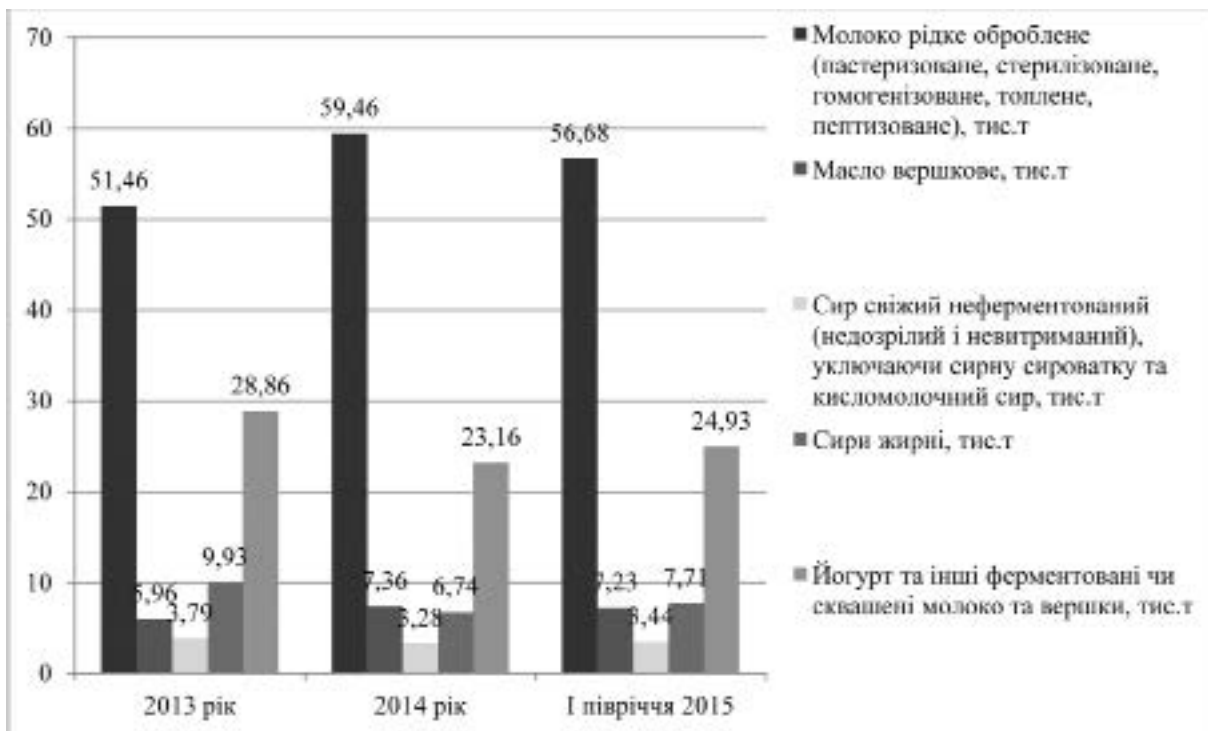

Рис. 2. Структура виробництва молочної продукції за 2013-перше півріччя 2015 року, % [3, 4, 5].

З рис. 3. виходить, що споживання молочних виробів та молока скорочується. Так, з другого кварталу 2014 року по другий квартал 2015 року споживання скоротилось 2282,7 млн. грн., як видно

з рисунку 1 і 3 темпи виробництва і реалізації молочної продукції мають стійку тенденцію щодо зменшення. Однією із вагомих причин зменшення обсягів реалізації є ріст цін на молочну продукцію.

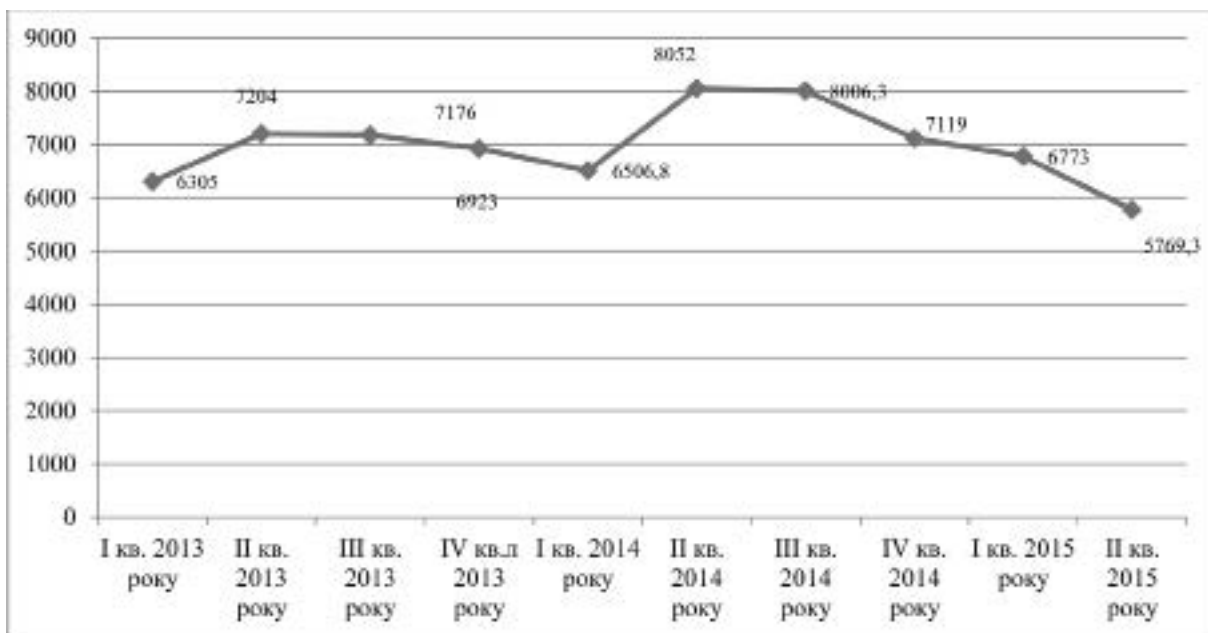

Рис. 3. Обсяг реалізованої молочної продукції за 2013 – II квартал 2015 року, млн. грн. [3, 4, 5].

Таблиця 1. Середні ціни реалізації молока та молочних продуктів за 2013-2014 рік в Україні [8]

Основні види молочної продукції	Оптово-відпускні ціни, грн.		Темпи зміни, %	Роздрібні ціни, грн.		Темпи зміни, %
	30.08.13	22.08.14		30.08.13	22.08.14	
Молоко	5,8	6,4	110,3	6,8	7,4	108,8
Масло вершкове	48,5	51,6	106,3	54,1	58,1	107,3
Сир кисломолочний (9%)	28,7	29,9	104,1	30,2	31,7	104,9
Сметана (20%)	18,2	20,4	112,1	19,2	21,1	109,8

Середні ціни за 2013- 2014 рік наведено в табл. 1

За даними таблиці 1 можна зробити висновок, що ціни на молоко та на молочну продукцію збільшуються. Це пов'язано з інфляційними процесами в Україні, нестабільністю гривні по відношенню до інших валют, збільшенням вартості обслуговування корів та збільшенням собівартості виготовлення молочної продукції через низький рівень технологічного оснащення. Найбільшими темпами збільшуються ціни на молоко та сметану.

Ринок молочної продукції регулює виробництво через зміну цін, забезпечує відповідний баланс виробництва й попиту, оскільки це дві протилежні сили, які викликають й зниження ціни [7], тому проведено факторний аналіз впливу середніх цін реалізації та обсягу виробництва молочної продукції на рівень реалізації молочної продукції. Коефіцієнт кореляції між обсягом виробництва і обсягом реалізації дорівнює 74%, а між середньою ціною і обсягом реалізації 0,79. Отримані результати дають право стверджувати, що найбільш впливовим фактором на обсяг реалізації мають ціни на молочну продукцію. Тому спад обсягів виробництва з 2013 року по перше півріччя 2015 року пов'язано з подорожчанням молочної продукції.

Аналіз балансу попиту та пропозиції молока та молокопродуктів за січень-травень 2013-2015 року (табл. 2) дає можливість зробити висновок про скорочення попиту як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку. Значне скорочення експорту з 266 тис. т у 2013 році до 151 тис. т. у 2015 році пов'язано із заборонаю імпорту деяких

українських молочних продуктів до Російської Федерації. У зв'язку з чим постає необхідність пошуку нових ринків збуту, але, на жаль, головною перешкодою виходу вітчизняної продукції на міжнародні ринки є низька якість продукції. Справа в тому, що основними постачальниками молока на ринку залишаються господарства населення: на їхню долю припадало в 2013 році 77,5% всього обсягу виробництва молока. Але виробничі можливості господарств населення не дозволяють сформувати потужний обсяг сировинної бази, а санітарно-гігієнічні умови отримання в них молока не забезпечують його належну якість та відповідність прийнятим державним стандартам. Це призводить до того, що господарства населення можуть продукувати та постачати молоко тільки низького гатунку (у 2013 році біля 90% молока від господарств населення було закуплено другого гатунку). Саме тому останніми роками (2013-2014) найбільше скоротилася закупівля молока від господарств населення – майже на 13,1%, у той час, як від інших господарських структур відбулося її зростання на 7,1%. Це обумовлено тим, що як правило, сільськогосподарські підприємства постачають сировину для молокозаводів вищого та першого гатунку. У процесі переробки така сировина придатна не тільки для випуску молока та сметани, а також для групи кисломолочної продукції та сирів. Проблема низької якості сировини породжує, у свою чергу, проблеми невисокої якості кінцевої продукції підприємств молочної промисловості та обмежених можливостей для широкої диференціації асортименту продукції молочних заводів [8].

Табл.2. Баланс попиту і пропозиції молока та молокопродуктів за січень-травень 2013-2015 року [9].

Показники	січень-травень 2013	січень-травень 2014	січень-травень 2015
Попит на продукцію	4969	4623	4085
Внутрішнього ринку – всього	4203	4398	3846
в тому числі:			
фонд споживання	3773	3748	3246
інше споживання	430	650	600
Зовнішнього ринку (експорт)	266	225	151
у ВЕЗ “Крим”			88
Пропозиція продукції	4969	4623	4085
Внутрішнього ринку – всього	4304	4365	4057
в тому числі:			
власне виробництво	4304	4365	4057
із ВЕЗ “Крим”			0
зміна запасів	0	0	0
Зовнішнього ринку (імпорт)	163	258	28

У зв'язку з чим основними шляхами підвищення попиту ринку молочної продукції можна виділити наступні заходи:

- залучення інвестицій у галузь для придбання обладнання для вироблення якісного продукту з найменшими витратами та з урахування екологічних факторів;
- підвищення купівельної спроможності населення шляхом стабілізації гривні, налагодження політичного й економічного середовища в Україні;
- підтримка державних виробників молочної продукції;
- формування здорового конкурентного середовища;

Висновки

Аналіз ринку молочної продукції в Україні свідчить про зниження виробництва молочних продуктів, проте значне збільшення ціни на молочну продукцію і зменшення попиту. На сьогодні в Україні склалася ситуація, при якій середньостатистичний українець не в змозі споживати необхідну організму кількість молока через значне збільшення цін і низькі доходи. Тому подальші дослідження ринку молочної продукції повинні бути спрямовані на пошуки

шляхів стабілізації ситуації на ринку молочної продукції і втілення цих шляхів у реальне життя.

Література

1. Бочарова Юлія, Сарнацький Максим, Ладичук Катерина. Бізнес – лідери молочної галузі: історії успіху. [Електроний ресурс] / Портал конференцій кафедри стратегії підприємств КНЕУ ім. В. Гетьмана – Режим доступу: <http://conference.spkneu.org/2013/04/biznes-lideri-molochnoyi-galuzi-istori/>
2. Д. Б. Лозовик. Національні тенденції розвитку ринку молока та молочних продуктів. [Електроний ресурс] / Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3121>
3. Статистичний збірник «Україна в цифрах 2013 рік» [Електроний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Статистичний збірник «Україна в цифрах 2014 рік» [Електроний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Статистичний збірник «Україна в цифрах 2015 рік» [Електроний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

АНОТАЦІЯ

В статті проаналізовано стан ринку молочних продуктів в Україні за період 2013 року – червень 2015 року. Метою статті є визначення стану ринку молочних продуктів в реальних умовах економіки. Наведено динаміку зміни середньої ціни реалізації молока, виробництва молока в загальному та за видами молочної продукції, обсягу реалізації молочної продукції за зміну попиту та пропозиції з 2013 по перше півріччя 2015 року. Розглянуто основні проблеми розвитку молочної галузі серед яких: низька купівельна спроможність населення, низька якість молока. Запропоновано шляхи вирішення проблеми невідповідності вартості молочних продуктів та доходів населення.

SUMMARY

The article analyzes the market behaviour for dairy products in Ukraine for 2013 - June 2015. The article aims at determining the state of the dairy market in the real economy. The dynamics of the average price of milk, milk production in general and by types of dairy products, sales of dairy products and the change in demand and supply from 2013 to the first half of 2015 are shown. The main problems of dairy industry are considered, including: low purchasing power, low quality milk. The ways of solving the problem of inconsistencies of dairy products cost and income are suggested.

жавна служба статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Оптово-відпускні та роздрібні ціни на окрему молочну продукцію в Україні. [Електронний ресурс] / Інформаційно-аналітичний портал про молоко та молочне скотарство. – Режим доступу: <http://www.milkua.info/uk/dairyproducts/2014-08-19/>

7. Іонаш І. В. Основні тенденції формування ринку молока та молочних продуктів

в Україні. / І. В. Іонаш // Збірник наукових праць ВНАУ, 2012. – № 1 (56). – С.43 – 49.

8. Т. Керанчук. Сучасний стан та тенденції розвитку молочної промисловості в Україні. [Електронний ресурс] / Электронный архив Национального университета пищевых технологий. – Режим доступу: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20162/1/Statja_Keranchuk_In_Prodow_2014.pdf

9. Баланс попиту і пропозиції м'яса і м'ясопродуктів. [Електронний ресурс] / інформаційно-аналітичний портал про молоко і молочне скотарство. – Режим доступу: <http://www.milkua.info/uk/balance/3/>